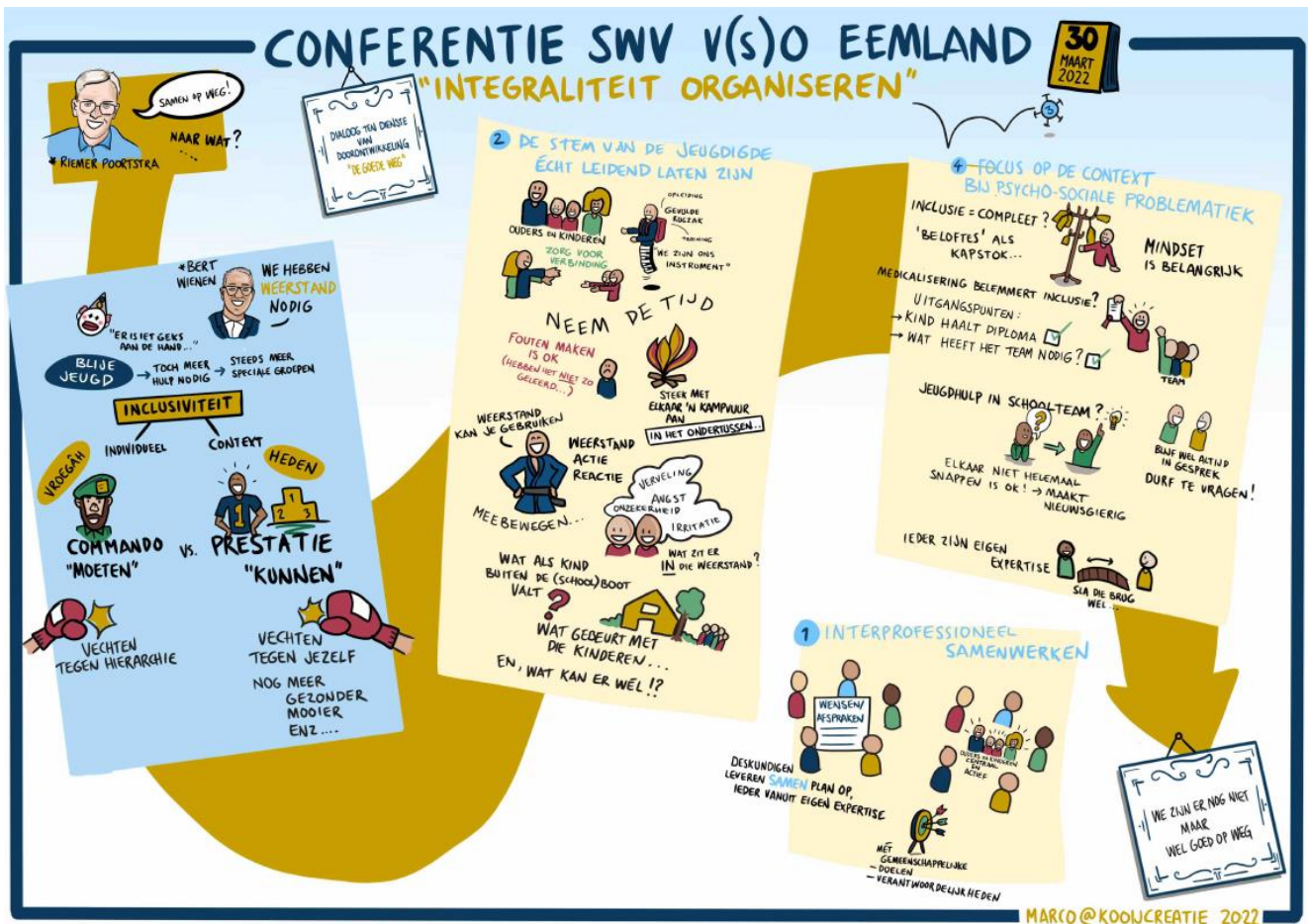

VERSLAG CONFERENTIE SWV V(S)O EEMLAND

30 MAART 2022, FLETCHERHOTEL AMERSFOORT

INHOUD

Integraliteit organiseren 2

Weten we van gekkigheid nog wat normaal is?..... 3

Gespreksronde 1: Interprofessioneel samenwerken 5

Gespreksronde 2: De stem van de jeugdige écht leidend laten zijn 7

Gespreksronde 3: Focus op de context bij psycho-sociale problematiek 9

Slotwoord..... 11

Colofon 11

INTEGRALITEIT ORGANISEREN

Het samenwerkingsverband Eemland organiseert passend onderwijs in de regio Eemland en maakt een sterke beweging richting meer inclusief onderwijs. Er zijn momenteel vele voorbeelden binnen de afzonderlijke locaties waarin dit steeds nadrukkelijker vorm wordt gegeven. De schoolbesturen nemen de gezamenlijke verantwoordelijkheid om dit te realiseren en werken daarbij samen in het samenwerkingsverband. Het fundament binnen deze samenwerking is het Ondersteuningsplan: hierin is geformuleerd vanuit welke uitgangspunten binnen het SWV wordt gewerkt en op welke wijze de aangesloten scholen worden betrokken en financieel gefaciliteerd. Het huidige Ondersteuningsplan heeft een looptijd tot 2023. Dit betekent dat het samenwerkingsverband zich moet gaan richten op de editie van 2023 tot 2027.

Dat gebeurde op de conferentie van het Samenwerkingsverband V(S)O Eemland op woensdag 30 maart 2022. De inleidende woorden zijn van Riemer Poortstra, directeur van het samenwerkingsverband. Het doel is om gezamenlijk in beeld te brengen wat er is bereikt en wat de stand van zaken is in het samenwerkingsverband. Er worden eerste stappen gezet voor de komende jaren in aanloop naar een nieuw ondersteuningsplan met 2027 als horizon.

Vragen en uitdagingen zijn er genoeg: Doen we de goede dingen en wat kan beter? Maar ook welke haalbare doelen zien we voor de komende jaren, wat gaan we doen en hoe kunnen we dat faciliteren? Centraal bij deze vragen staat het passend onderwijs. Er is een doorgaande lijn van ondersteuning, de verbinding van onderwijs en jeugd(hulp), talentonderwijs, een ouder- en jeugdsteunpunt en nog veel meer. Lukt het om in de komende jaren onder één bestuurlijke paraplu voor 4-18 jaar de ondersteuning vorm te geven, met als stip op de horizon inclusief onderwijs?

In de zaal zitten zo'n honderd deelnemers van uiteenlopende pluimage: uit onderwijs, uit zorg en uit het gemeentelijke jeugddomein. Bestuursleden, directies van scholen uit VO en VSO, mensen uit de OPR, mensen uit wijkteams, zorgcoördinatoren van de scholen, orthopedagogen van de scholen, een aantal stakeholders uit onderwijs, zorg en het gemeentelijke domein, leden van het bovenschoolse zorgplatform en Bert Wienen.

Bert Wienen is associate lector jeugd bij Windesheim. Hij doet o.a. onderzoek naar de vraag hoe het kan dat er steeds meer kinderen zijn die jeugdhulp nodig hebben. Hij onderzoekt daarbij de ontwikkeling van angst en depressiviteit bij leerlingen in het VO, de samenwerking tussen onderwijs en jeugdhulp, maar ook de ontwikkeling van 'leefstijlpolitiek'. Bert Wienen adviseert gemeenten, samenwerkingsverbanden Passend Onderwijs, schoolbesturen en scholen over de samenwerking tussen onderwijs en jeugdhulp, de wens om te komen tot normaliseren en de ontwikkelingen vanuit het jeugddomein. Vandaag geeft hij de lezing "weten we van gekkigheid nog wat normaal is?".

Nadat Bert Wienen ontwikkelingen in het onderwijs heeft geschetst en zichtlijnen heeft uitgezet naar 2027, brengt Jeroen van Tongeren de zaal terug. Hij geeft een samenvatting van de digitale dialoog die in aanloop naar deze conferentie al heeft plaatsgevonden. In deze dialoog zijn antwoorden gegeven op de vragen "hoe ziet passend en inclusiever onderwijs er idealiter uit?" en "hoe krijgt inclusie al vorm in uw huidige werkomgeving?" De dialoog van vandaag staat ten dienste van de doorontwikkeling op die goede weg naar passend en inclusiever onderwijs waar we nu al mee bezig zijn. De stelling die daar vandaag bij hoort is *Integraliteit organiseren door kennis en kunde te verbreden en te verdiepen in en naar het primaire proces.*

In de twee verschillende gespreksrondes zullen de deelnemers zich buigen over de thema's : interprofessioneel samenwerken, de stem van de jeugdige en de psychosociale context. Jeroen van Tongeren zal alle drie de sessies bezoeken en aan het slot van de conferentie zijn impressie van geven.

WETEN WE VAN GEKKIGHEID NOG WAT NORMAAL IS?

‘Steeds meer kinderen denken dat het aan hen ligt dat ze afwijken van onze norm’

“We zijn allemaal bloemen, de meesten van ons zijn paardenbloemen, maar sommigen zijn orchideeën. Zij hebben specifieke afstemmingen nodig, maar om nou alle orchideeën zieke paardenbloemen te noemen, of aan hen allemaal te vragen wat ze nodig hebben om paardenbloemen te worden, dat is gek. Maar dat is wel wat we doen. Nadenken over inclusief onderwijs houdt dus in naar de context te kijken en daarbij steeds afvragen hoe wij goed onderwijs aan iedereen kunnen aanbieden.” Bert Wiene is van mening dat we niet het kind centraal moeten stellen, maar de context waarin het kind onderwijs volgt.

In Nederland leven de gelukkigste kinderen van Europa. Toch heeft in de huidige samenleving een op de vijf leerlingen een jeugdhulpvraag. Vijf jaar geleden was dit nog een op de 27 leerlingen. Er gaat dus iets fout. Cruciaal hierbij is de manier waarop we naar inclusiviteit kijken. Er bestaan twee vormen van inclusiviteit. Inclusiviteit waarbij het individu als uitgangspunt wordt genomen. De tweede vorm van inclusiviteit heeft betrekking op de context. Als onderwijskundigen en pedagogen moeten we de context zo inrichten dat alle individuen daarbinnen kunnen functioneren. Op dit moment wordt er vooral gekeken naar inclusiviteit vanuit het individu. Bert zou zelf een beweging richting de tweede vorm van inclusiviteit willen zien.

Er worden steeds nieuwe groepen kinderen gedefinieerd die weer een nieuwe vorm van ondersteuning nodig hebben. Dat komt voort uit het individuele denken. In plaats van in te zoomen op de individuele leerling, moeten we uitzoomen en kijken naar wat er in de afgelopen jaren in onze samenleving is gebeurd. Onze samenleving is van een commandosamenleving veranderd naar een prestatiesamenleving.

In een commandosamenleving is duidelijk waar welke macht ligt. Binnen deze samenleving staat het woord ‘moeten’ centraal. Nu leven we in een prestatiesamenleving. Binnen deze samenleving is niet meer duidelijk waar de macht ligt. Iedereen is zelf verantwoordelijk. Dit zeggen we ook tegen onze jongeren. Daardoor vinden we het volstrekt normaal dat er op jonge leeftijd bijvoorbeeld doelgesprekken worden gevoerd. Het eigenaardige van een prestatiesamenleving is dat het woord ‘kunnen’ centraal staat. Het nadeel hiervan is dat ‘kunnen’ onbegrensd is. Omdat onbekend is wie de macht heeft en omdat ‘kunnen’ onbegrensd is, zijn we onze eigen baas en onze eigen knecht geworden. Dit maakt dat mensen ongelukkig worden.

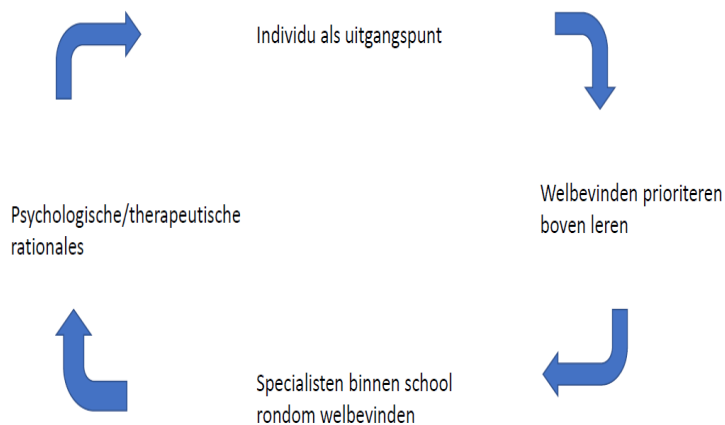
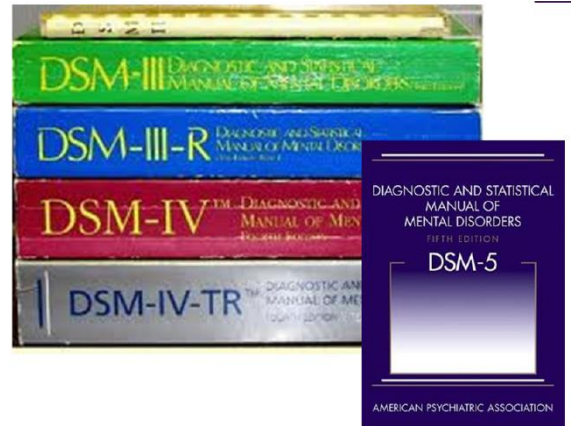

In een prestatiesamenleving zijn we anders omgegaan met leerlingen of jongeren die niet aan de normen voldoen. Dit doen we door het criminaliseren van gedrag; “zeggen dat leerlingen niet gemotiveerd zijn” en het medicaliseren van gedrag; “Jij wijkt af van de norm, alleen je kans er zelf ook niets aan doen dat je ziek bent”. Men denkt nog steeds dat labels hersenstoornissen zijn, maar dat zijn ze niet.

Medische principes zijn het onderwijs binnengekomen. Medische principes hebben ook de rationale van specialismen naar binnen gebracht. Over alles wordt gezegd dat het een specialisme is. Het onderwijs wordt ook steeds meer ingericht op specialismen. Onderdeel in het psychologisch denken over kinderen is dat kinderen zich eerst goed moet voelen, moeten welbevinden, voordat ze tot leren kunnen komen. In de pedagogiek wordt gezegd dat welbevinden komt door onderwijs. Steeds meer wordt het welbevinden geprioriteerd boven onderwijs volgen. In de pedagogiek moet je steeds een beetje weerstand toevoegen. In het psychologisch denken wordt de weerstand steeds een klein beetje weggehaald. Dat moet je juist niet doen, er moet steeds een beetje meer weerstand toegevoegd worden. Pedagogiek is het kind centraal stellen door het kind niet centraal te stellen. Je moet ze weerstand bieden en juist geven wat ze niet nodig hebben. Welke rol heeft weerstand?

De prestatiesamenleving is te vergelijken met een speedboot. Hij gaat steeds sneller en sneller, maar wat moeten we doen? We kunnen groepsaanbod of specifieke hulpmiddelen aanbieden en lessen in weerbaarheid verplicht stellen op scholen. Maar de kern is anders, namelijk dat we met de speedbootbestuurder om tafel moeten om te vragen of hij wat zachter zou willen varen.

Als je het individu als uitgangspunt neemt, ga je het welbevinden prioriteren, krijg je steeds meer specialisten in je school, wat leidt tot weer het individu als uitgangspunt. Als je wil nadenken over inclusief onderwijs, moet je de vraag stellen wat wij als context nodig hebben om het kind nog verder te brengen. Hoe zetten we daar hulptroepen bij in? Wat zijn je verwachtingen daarvan en dragen zij bij aan goed onderwijs?

GESPREKSRONDE 1: INTERPROFESSIONEEL SAMENWERKEN

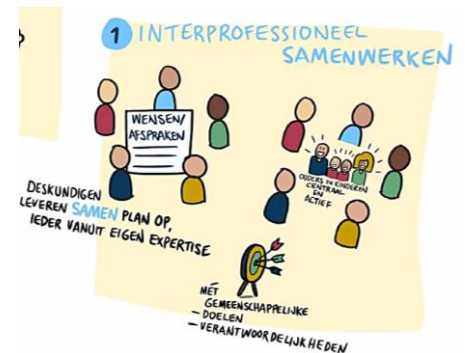
'We moeten de samenwerking met ouders en leerlingen stimuleren'

Gespreksleider: Rian Janssen (Fontys Hogeschool)

Rian Janssen is docent aan Fontys Hogeschool en beleidsmedewerker bij het samenwerkingsverband PO Langstraat Heusden Altena en VO De Langstraat. Rian stelt drie vragen bij het ondersteuningsplan van V(S)O Eemland. "Waar staan jullie nu, waar willen jullie naartoe en wat betekent dit plan in jullie scholen?". Interprofessioneel samenwerken kan een rol spelen hierbij. Interprofessioneel samenwerken is wanneer alle organisaties als een team vanuit een visie en zorgplan samenwerken.

Rian legt uit dat bij interprofessioneel samenwerken de focus sterk ligt op de samenwerking met de ouders en de leerling.. Deze vorm van samenwerken kenmerkt zich door "wij samen", in plaats van op "wij bieden". Er zijn heel wat onderzoeken gedaan tussen onderwijs en zorg waaruit blijkt dat we de samenwerking met leerlingen en ouders juist moeten stimuleren en niet meer moeten focussen op dingen doen voor leerlingen en ouders. Dit doe je ook door anders te gaan communiceren. Door andere vragen te stellen betrek je ouders en leerlingen meer in het gesprek.

Vervolgens legt Rian meer uit over autonomie. Autonomie houdt in dat je het vertrouwen binnen het team opbouwt en dat je daardoor anderen jouw taken kan laten uitvoeren. Ze vroeg aan de deelnemers of zij dit op hun werk nu doen. Een moeilijke vraag, maar een aantal deelnemers wist hier wel een duidelijk antwoord op. Docenten konden bijvoorbeeld elkaars taken wel goed overnemen. Het maakt hier dan niet uit of iemand natuurkunde of Nederlands geeft. Ook kunnen mensen in de zorg elkaars taken gemakkelijker overnemen. Vanuit andere organisaties is het lastiger.

Rian gaf definities van multidisciplinair, interdisciplinair en transdisciplinair samenwerken. Multidisciplinair samenwerken is wanneer meerdere groepen samenwerken voor één kind. Deze groepen hoeven niet bij één organisatie te horen, maar dat is wel mogelijk. Het is dan goed dat de groepen goed met elkaar communiceren zodat de informatie bij alle groepen terecht komt. Interdisciplinair samenwerken is wanneer je niet alleen vanuit je eigen referentiekader naar de situatie kijkt, maar ook vanuit de referentiekaders van anderen. Zo kun je helpen bij het oplossen van problemen die andere organisaties wellicht ervaren. Transdisciplinair samenwerken is wanneer men van andere organisaties jouw taken kunnen overnemen, omdat ze dat zo goed kennen. Met deze samenwerking werken mensen vakoverschrijdend.

Uit de groep kwam de vraag bij een van deze vormen van samenwerken nog wel iemand de regie op zich neemt. Rian legde uit dat je vaak nog wel een coördinator hebt die de samenwerking overziet, maar dat dit bij transdisciplinair samenwerking eigenlijk helemaal niet nodig is. Deelnemers waren het met elkaar eens dat dit in de praktijk wel anders gaat. Hier heb je altijd iemand die de leiding neemt tijdens de samenwerking. Ook vroegen deelnemers zich af of mensen elkaar dan niet gaan aankijken en wachten totdat iemand de leiding neemt. Hierop antwoordde Rian dat als de samenwerking goed is, dit niet voor kan komen. Vervolgens vertelde ze dat transdisciplinair samenwerken nog bijna niet in Nederland voorkomt.

Er werd ook gevraagd wanneer je je als docent tijdens de samenwerking moet focussen op de zorg en wanneer op het docent zijn. Hier was geen eenduidig antwoord voor. Ze legde uit dat de verschillende vormen van samenwerken niet goed of fout zijn. Het is vooral goed voor het gesprek om te weten welke vormen er zijn en waar er iets te kiezen valt. Er werd een praktijkvoorbeeld gevraagd van transdisciplinair. Rian gaf een voorbeeld van een gemeente (pilot) waar een zorgfunctionaris samen met een docent voor de klas staat.

Rian ging verder met het uitleggen van de theorie: T-shaped professionals. Dit model betekent dat je geen expert meer bent, maar dat je van meerdere dingen een beetje weet. Hier sluit interprofessioneel samenwerken heel mooi bij aan, omdat je dan meerdere taken kan overnemen. Een T-shaped professional kijkt niet alleen vanuit z'n eigen professionele kader, maar ook dat van een ander.

Uit onderzoek is gebleken dat er heel veel succesfactoren, maar ook wat belemmeringen bij interprofessioneel samenwerken zijn. Eén van de belemmeringen is dat mensen meer moeten reflecteren over het samenwerkingsproces. Dat zal helpen om beter samen te werken. Tijdens de vergaderingen moet er natuurlijk heel veel besproken worden, maar het is ook goed om te kijken hoe de samenwerking tussen de organisaties gaat: wat gaat er goed, wat gaat minder en hoe kunnen we dit verbeteren.

Rian vroeg de groep na te denken over waar ze met het samenwerkingsverband naartoe willen gaan. De groep gaf aan dat de zorg meer ondersteunend moet zijn aan het onderwijs en ze meer aandacht willen hebben voor de groep in plaats van het individu. Ook was de groep van mening dat bij het samenwerkingsverband 'Amersfoort' heel centraal stond en er vooral wordt gekeken naar wat Amersfoort nodig heeft. Daardoor worden de andere gebieden soms een beetje vergeten.

GESPREKSRONDE 2: DE STEM VAN DE JEUGDIGE ÉCHT LEIDEND LATEN ZIJN

'Zorg dat het oncomfortabele zo comfortabel mogelijk wordt'

Gespreksleider: Malanca Schut en Wim van der Zwaag (Adviseurs ondersteuningsteam 'zorg voor de jeugd')

De workshop 'De stem van de jeugdige echt leidend laten zijn' werd gegeven door Malanca Schut en Wim van der Zwaag. Zij zijn beide adviseurs van het Ondersteuningsteam Zorg voor de Jeugd. Centraal gedurende de workshop stond: "De stem van jongeren en ouders in zorg en onderwijs leidend en niet lijdend laten zijn!"

Malanca Schut startte haar verhaal met het benadrukken van het belang om tijdens het maken van contact met ouders en jeugdige met jezelf te verbinden als instrument. Haar boodschap was dat je als persoon al je ervaring, opgedane kennis (zowel theorie als praktijk) meeneemt in je rugzak als je met mensen in contact komt, dit niet voldoende is. Om goed te kunnen samenwerken met ouders en kinderen moet men meer dan alleen maar weten. Volgens haar is het allerbelangrijkste dat je verbindt met wat je zelf voelt en daarbij aan de buitenkant laat zien wat je van binnen voelt.

Vanuit de zelfdeterminatietheorie beschrijft ze dat elk individu dezelfde drie psychologische basisbehoeften heeft, namelijk: *autonomie* (zelf keuzes maken, regie over eigen leven, zonder afhankelijkheid van de ander, wel samenwerking maar wederzijdse afhankelijkheid en gelijkwaardig), *competentie* (erkenning en herkenning voor datgene wat je kunt, doen waar je goed in bent en daarin mag ontwikkelen) en *verbondenheid* (verbinden met elkaar doe je vanuit respect en vertrouwen, en gaat over gehoord en gezien worden). Wanneer er niet aan deze drie behoeftes kan worden voldaan, er eentje wegvalt of als één van deze niet voorzien kan worden dan raken mensen extern i.p.v. intern gemotiveerd. Er kan op dat moment weerstand ontstaan. Malanca gaf aan dat zij vindt dat weerstand niet bestaat, maar dat het een signaal is dat wij niet goed aansluiten op deze mensen.

Ondanks dat de groep het er mee eens is dat er aan deze drie basisbehoeften moet worden voldaan, wordt aangegeven dat dit toch moeilijk is. Malanca gaf hier twee redenen voor. Allereerst beschrijft ze de *confirmation bias*. Dit houdt in dat volwassenen de neiging hebben om het ontbrekende stukje wat zij niet kennen in of aan te vullen.

Mensen hechten meer waarde aan dingen die hun eigen voorkeuren en ideeën bevestigen en hechten minder waarde aan informatie die deze voorkeuren of ideeën tegenspreken. Hoe vaker mensen een beslissing nemen, hoe meer vertrouwen zij krijgen in het nemen van beslissingen. Dit kan er op de lange termijn voor zorgen dat men niet of minder checkt of de eigen genomen beslissing ook nog wel klopt. Het versterkt het idee dat de meeste mensen geloven dat hoe zij de wereld waarnemen, dat dat ook echt de werkelijkheid is. Mensen gaan er volgens haar vanuit dat hoe zij de wereld zien, een ander de wereld ook zo ziet. Dus ook dat de mens ervan uitgaat dat hetgeen de ander hoort, hetzelfde is als verteld wordt.

Dit komt volgens Malanca voort uit het feit dat mensen bang zijn voor het geven van foute antwoorden. Vaak is er sprake van een onbewuste angst. Volgens haar zijn er maar weinig mensen die de ongemakkelijkheid van het even niet weten of het geven van een fout antwoord aankunnen. De mens leert al vroeg dat goede antwoorden ons iets opleveren en foute antwoorden ons iets kosten.

Volgens Malanca zit de crux echter juist op het moment dat je het niet weet, de neuzen even niet dezelfde kant opstaan. Dit is volgens haar het moment dat er ontwikkeling en groei kan ontstaan, maar tegelijkertijd ook het moment waar het ongemakkelijk is. Zij noemde dit moment *het ondertussen*. Volgens haar moet je op het moment dat het oncomfortabel wordt en je het antwoordt niet weet, het zo comfortabel mogelijk maken door juist de verbinding aan te gaan en uit te spreken wat er speelt. Zij vertelde dat men elkaar vast moet houden en zorgen dat het oncomfortabele zo comfortabel mogelijk wordt.

Wim van der Zwaag is betrokken bij een project rondom thuiszitters. Hij begon zijn verhaal met leiden, mee bewegen en reageren. Hij wilde laten zien wat er nodig is rondom het onderwijs en kinderen en wat men kan doen als je het even niet meer weet. Hierbij benadrukte hij het belang van aanvoelen. Het is belangrijk te kijken naar waar de beweging zit. Daarvoor hebben we elkaar nodig. Tijdens zijn verhaal gebruikt hij het voorbeeld van judo. Het is een sport met weerstand. Belangrijk is het volgens hem om daarbij te leiden, mee te bewegen en dan te reageren. Zijn boodschap was dat dit ook geldt in het onderwijs. Weerstand is een energie die in eerste instantie vaak een negatieve associatie heeft, maar het is juist een gevolg of een reactie op iets.

Daarna vervolgde hij zijn verhaal door te vertellen over het project WEL in ontwikkeling. Dit is een project van Ingrado, Gedragswerk en Ondersteuningsteam Zorg voor de Jeugd waarbinnen onderzocht wordt hoe om te gaan met kinderen die buiten het reguliere onderwijs vallen. Zij gaan het land in en zorgen dat er in de verschillende regio's aan de gang wordt gegaan met deze kinderen. Bij een vrijstelling van onderwijs vervalt vaak de onderwijsplicht, maar het is volgens Wim van belang niet de ontwikkelplicht voor deze kinderen te vergeten. Hun doel is te kijken wat er al bestaat aan initiatieven en dit op te schalen in Nederland. Het gaat dan om initiatieven naast het reguliere onderwijs. Daarnaast wordt er gekeken vanuit de jeugdhulp wat er nog nodig is en hoe dit buiten de normen van het onderwijs te vinden is. Wim benadrukte daarbij het belang van ervoor te zorgen dat deze kinderen niet lijdend, maar leidend zijn. Hiervoor gaan zij met dit project ophalen wat al werkt en dit bij elkaar brengen, zodat men deze kinderen kan omarmen.

Malanca sloot de workshop af met een aanrader, het boek: 'De jongen, de mol, de vos en het paard' van Charlie Mackesy. Volgens haar is dit boek een grote aanrader voor iedereen die werkt met kinderen en jongeren.

Vanuit het publiek werd gesproken over wat zij nog beter zouden kunnen doen en welke basisdingen van belang zijn. Hier kwam naar voren dat het vooral van belang is echt serieus te luisteren naar de jeugdige, hem/haar bij het proces te betrekken en vooral serieus te nemen. Kinderen en jeugdigen hebben vaak zelf fantastische ideeën. Er werd gesproken over kleine voorbeelden zoals het meenemen van een leerling bij de datumprikker voor het volgende gesprek, of het volgen van de wens van de jeugdige, ook als dit zorgt voor het ongemak dat het misschien ook anders kan gaan dan men hoopt. Daarbij kwam ook aan bod dat als dit het geval is, het van belang is uit te spreken dat je het even niet weet of dat het ook kan mislukken, zowel naar leerling als ouders. Het ongemakkelijke ondertussen zo comfortabel mogelijk maken.

GESPREKSRONDE 3: FOCUS OP DE CONTEXT BIJ PSYCHO-SOCIALE PROBLEMATIEK

‘Het exclusiedenken zit in ons denken verweven, we veronderstellen vaak ten onrechte dat een leerling beter af is een exclusieve setting’

Gesprekleders: Bert Wiene (associate lector bij Jeugd Windesheim) en Guillermo Holman (Directeur-bestuurder SWV De Meierij)

Guillermo Holman heeft veel verschillende rollen gehad binnen het onderwijs, hij werkte als leerkracht en lang als schoolleider en na rollen bij de VNG en als onderwijsadviseur werkt hij nu als directeur bestuurder bij SWV De Meierij PO. Guillermo vertelt met trots over hoe er binnen dit samenwerkingsverband steeds meer gedacht wordt vanuit inclusie, en hoe het aantal leerlingen in SBO in dit samenwerkingsverband daardoor sterk is afgenomen. Wat volgt is een gesprek met deelnemers over we weg naar inclusie, de gevolgen van denken vanuit exclusie, over medicalisering en over jeugdhulp in de klas.

Docenten, schooldirecteuren, bestuurders orthopedagogen en jeugdhulpverleners en andere professionals luisteren actief naar Guillermo zijn verhaal. Hij vertelt hoe het denken in termen van exclusie verweven zit in ons denken. Hij vertelt dat hij als schoolleider soms tegen ouders zei dat hij het een leerling gunde om naar een speciale voorziening te gaan. Terwijl hij, met de kennis van nu, zich sterk afvraagt of dat destijds wel de juiste keuze was.

Dat het denken in termen van exclusie zo sterk in ons zit, realiseerde Guillermo zich vooral na het lezen van het boek *‘Excludes, wat uitsluiting doet met mensen’* van Beno Schraepen. Guillermo vertelt hoe uit onderzoeken blijkt hoe negatief de invloed van exclusie kan zijn op het ontwikkelen van de hersenen, en hoe exclusie het uitstroomperspectief van veel kinderen negatief beïnvloedt. Binnen het samenwerkingsverband De Meierij PO heeft dit geleid tot een sterke inzet op denken vanuit inclusie. Er wordt hierdoor veel meer gekeken vanuit de gedachte *‘wat kunnen wij nog meer aan ondersteuning bieden om dit kind wél in het regulier onderwijs te laten blijven?’* in plaats van denken vanuit de problemen die spelen bij het kind en *‘past het nog wel op onze school?’*. Deze manier van kijken heeft ervoor gezorgd dat de grootte van het SBO in het samenwerkingsverband sterk is afgenomen.

Medicalisering, nuttig of staat het inclusie in de weg?

Vervolgens zijn de deelnemers de dialoog met Guillermo, Bert Wiene en elkaar aangegaan aan de hand van een aantal stellingen. Startende bij de vraag of medicalisering de weg naar inclusie in de weg staat.

Vanuit de deelnemers komt in eerste instantie naar voren dat medicalisering juist als nuttig ervaren wordt, immers geeft een diagnose een verklaring voor het gedrag van een kind, en kan het handvatten geven voor een goede ondersteuning. Aan de andere kant komt terug dat labeling voor problemen kan zorgen. Soms komt het voor dat er vanuit scholen teveel en enkel naar het label gekeken wordt en te weinig naar de individuele behoeftes van een kind. De neiging bestaat soms dat er gedacht wordt ‘oh een kind met deze diagnose kan bij ons niet blijven’ in plaats van ‘welke ondersteuning moeten wij voor dit specifieke kind bieden? Bert voegt toe dat de belangrijkste vraag in deze situaties altijd moet zijn ‘wat kunnen wij als school doen aan ondersteuning? Hoe kunnen wij de pedagogische relatie tussen kind en de leraar verbeteren?’ Focus je dus eerst op deze relatie en niet meteen en niet enkel alleen op het kind. De neiging om soms teveel naar het gedrag van het kind te kijken en te weinig naar de pedagogische relatie en benodigde ondersteuning wordt herkend onder de deelnemers, maar zij wijzen toch ook op het nut van diagnostiek en de handvatten die dit kan bieden bij het vinden van de juiste ondersteuning.

Vanuit deelnemers vanuit de zaal komt de observatie naar boven dat er in hun scholen meer gedragsproblemen zichtbaar zijn na de coronaperiode en de vraag wordt gesteld wat voor soort ondersteuning deze kinderen het

beste kunnen krijgen. Bert geeft aan dat kinderen in principe weerbaar zijn wanneer er aan twee randvoorwaarden voldaan wordt:

- Er is een ritme en regelmaat in hun leven, daardoor zijn sommige onderdelen van hun leven, zoals een schooldag, vertrouwd en voorspelbaar.
- Ze worden gezien en gehoord over de zaken waar ze mee zitten, kinderen zijn ontzettend weerbaar, maar er moeten wel mensen in hun omgeving zijn die hun problemen zien én horen.

Juist deze twee onderdelen zijn weggefallen in de corona periode, en juist hierdoor is een toename van gedragsproblematiek en regressief gedrag nu zo logisch. Bert pleit daarom om interventies juist in te zetten op de groep, in plaats van op het individu met de gedragsproblemen. Wanneer het onderwijs kan zorgen voor goede structuur en ervoor kan zorgen dat kinderen zich gehoord en gezien voelen, zullen veel gedragsproblemen verminderen. Terwijl teveel problematiseren van deze gedragsproblemen en achterstanden juist een gevaar kan zijn.

“Zie je leerlingen! Denk niet die kinderen hebben allemaal iets. Denk wat mist er waarom ze zich niet “normaal” gedragen? Wat moeten wij anders doen?” - Bert Wienen

SLOTWOORD

“Waar een wil is, moet een weg komen”

Jeroen van Tongeren

We kijken terug op een geslaagde dag, door middel van een aantal stellingen kijken we terug op de gesprekken die vandaag gevoerd zijn. Uit de stellingen blijkt maar weer eens dat er verschillende ideeën zijn en verschillende opvattingen. Dit is ook de reden van de mooie gesprekken die er gevoerd zijn. De stellingen roepen tijdens het slot ook weer mooie gesprekken op. Is medicalisering helpend bij de weg naar inclusie? Kijken we niet te snel naar een label in plaats van onze eigen aangeboden ondersteuning? Of zijn deze labels juist helpend voor het kind zelf en om de ondersteuning aan hem of haar goed af te kunnen stemmen?

Uit één van de stellingen blijkt dat er unaniem behoefte is aan meer samenwerking met leerlingen en ouders. De centrale vraag hierbij blijft hoe leidend je ouders en leerlingen laat zijn. Hier lijkt maatwerk cruciaal.

Slotreflectie

Bert Wiene

Labeling en medicalisering belemmert inclusie, maar we hoeven er niet helemaal mee te stoppen. We moeten met elkaar het gesprek hierover blijven voeren, en het niet normaal vinden dat er zoveel leerlingen op zorglijsten staan. Die leerlingen laten uiteindelijk namelijk zien waar je binnen de school nog niet goed mee bezig bent. Spreek met jongeren over dit thema, ook dan kom je dichterbij inclusie. Voer het gesprek. Kinderen en jongeren zijn maar één keer jong, dus ga daar zorgvuldig mee om.

Het publiek vraagt aan Bert hoe hij tegen interprofessioneel samenwerken aankijkt. Bert antwoordt dat dit begint met welke hypothese je hanteert en hoe je daar dan mee omgaat en welke expertises nodig zijn aan de interprofessionele tafel. Is je hypothese dat de kern van het probleem in het gedrag van het kind zit, of is je hypothese dat jullie als onderwijsprofessionals niet de juiste ondersteuning bieden? In beide gevallen ga je waarschijnlijk met een andere samenstelling aan professionals aan tafel zitten, wat bepalend kan zijn voor het succes. Interprofessioneel samenwerken kan heel effectief werken, maar niet als je met de verkeerde professionals aan tafel zit.

COLOFON

Realisatie: SWV V(S)O Eemland

Teksten: Hanna ten Harmsen van der Beek – Sylke Kleijzen – Jesse van den Doren – Lisette van Ophem

Illustraties: Marco Kooij Creatie